

૪. ભારતીય ઇતિહાસમાં અંગ્રેજ શાસકોનો ફાળો

મિત્રો આપણે સૌ જાણીએ છીએ તે મુજબ ઇતિહાસમાં ભારત પર વિવિધ વિદેશી પ્રજાઓ વેપાર અર્થે આપણા દેશમાં આવી હતી અને ધીમે ધીમે તેમને દેશમાં પગ પેસારો કરી પોતાનું સામ્રાજ્ય સ્થાપવા માંડ્યું હતું. આ સૌ વિદેશી પ્રજાઓમાં અંગ્રેજો વધુ સફળ બની ભારતમાં પોતાનું શાસન સ્થાપવામાં સફળ રહ્યા હતા. અહીં ભારતીય ઇતિહાસમાં વિવિધ અંગ્રેજ શાસકોના આગમન અને તેમની વિશેષતાનું સંકલન શ્રી કે.આર.કટરીયા દ્વારા કરાયું છે. તો આવો તબક્કા વાર ભારતમાં આવેલ વિવિધ અંગ્રેજ શાસકોની માહિતી મેળવીએ.

1. હોકિન્સ : ભારતની ધરતી પર પગ મુકનાર પ્રથમ અંગ્રેજ (જહાજનો કેપ્ટન)
2. સર ટોમસ રો : ભારતમાં વેપારની પરવાનગી મેળવનાર પ્રથમ અંગ્રેજ.
3. રોબર્ટ ક્લાઈવ : જેના લીધે ભારત ગુલામ બન્યું, ભારતમાં અંગ્રેજી સત્તાનો પાયો નાખનાર.
4. વોરન હેસ્ટિંગ્સ : ઈ.સ. ૧૭૭૨ થી ઈ.સ. ૧૭૮૫
 - a. ઈ.સ. ૧૭૭૨ ના નિયામક ધારાથી બંગાળનો પ્રથમ ગવર્નર બનનાર.
 - b. રેગ્યુલેટીંગ એક્ટ ૧૭૭૩ કલકત્તા દાખલ કરનાર.
 - c. અંગ્રેજી સત્તાનું રક્ષણ કરનાર.
5. લોર્ડ કોર્નવોલીસ : ઈ.સ. ૧૭૮૬ થી ઈ.સ. ૧૭૯૩
 - a. કાયમી જમાબંધી દાખલ કરનાર ગવર્નર જનરલ.
 - b. સિવિલ સર્વિસનો જનક.
 - c. કાયદનું પુસ્તક 'કોર્નવોલીસ કોડ' લખ્યું.
6. લોર્ડ વેલેસ્લી : ઈ.સ. ૧૭૯૮ થી ઈ.સ. ૧૮૦૫
 - a. ચોથા મૈસુર વિગ્રહ ૧૭૯૯ માં ટીપુ સુલતાનને હરાવી મારી નાખ્યો.
 - b. ભારતમાં 'સહાયકારી યોજના' દાખલ કરનાર.
 - c. અંગ્રેજી શાસનને સર્વોપરી બનાવ્યું.
7. લોર્ડ વિલિયમ બેન્ટીક : ઈ.સ. ૧૮૨૮ થી ઈ.સ. ૧૮૩૫
 - a. ઉદારમતવાદી નીતિ ધરાવનાર અને સામાજિક સુધાકર.
 - b. ઈ.સ. ૧૮૨૯ માં સતી પ્રથાનો કાયદો બંધ કરાવ્યો.
 - c. અંગ્રેજી શિક્ષણનો સ્વીકાર કર્યો.

8. લોર્ડ ચાર્લ્સ મેટ્કોફ : ઇ.સ. ૧૮૩૫ થી ઇ.સ.૧૮૩૬
- ભારતીય પ્રેસના મુક્તિદાતા.
9. લોર્ડ ડેલહાઉસી : ઇ.સ. ૧૮૪૮ થી ઇ.સ. ૧૮૫૬
- ‘ખાલસા નીતિનો જનક’ ઝાંસી, નાગપુર, સતારા જેવા રાજ્યોને ખાલસા કર્યા.
 - બાદ લગ્ન બંધ કરાવ્યા.
 - વિધવા પુનર્લગ્નનો ધારો પસાર કરાવ્યો.
 - ભારતમાં સૌ પ્રથમ ઇ.સ.૧૮૫૩ માં મુંબઈ અને થાણા વચ્ચે રેલવે શરૂ કરાવી.
 - તાર અને ટપાલ સેવા શરૂ કરી.
10. લોર્ડ કેનિંગ : ઇ.સ. ૧૮૫૬ થી ઇ.સ. ૧૮૬૨
- કંપની શાસનનો અંતિમ ગવર્નરજનરલ અને બ્રિટીશ ભારતનો પ્રથમ વાઈસરોય.
 - હાઈકોર્ટોની સ્થાપના કરી.
11. લોર્ડ લીટન : ઇ.સ. ૧૮૭૬ થી ઇ.સ.૧૮૮૦
- ભવ્ય દિલ્લી દરબારનું આયોજન કરનાર.
 - મહારાણી વિક્ટોરીયાને ‘કૈસરે હિંદ’ ની ઉપાધી અપાવી.
 - વર્નાક્યુલર પ્રેસ એક્ટ તથા હથિયારબંધી ધારો બંધ કરાવ્યો.
12. લોર્ડ રિપન : ઇ.સ. ૧૮૮૦ થી ૧૮૮૪
- અફઘાન યુદ્ધની સમાપ્તિ કરાવી.
 - સ્થાનિક સ્વરાજ્યના પિતા.
 - શિક્ષણ માટે હંટર આયોગની સ્થાપના કરી.
13. લોર્ડ કર્ઝન : ઇ.સ. ૧૮૯૯ થી ઇ.સ. ૧૯૦૫
- ઇ.સ. ૧૯૦૫ માં બંગાળના ભાગલા પાડ્યા.
 - તેના સમયમાં ભૂખમરો અને દુષ્કાળની પરિસ્થિતિ સર્જાઈ હતી.
14. લોર્ડ હાર્ડિન્ગ બીજો : ઇ.સ.૧૯૧૦ થી ઇ.સ.૧૯૧૬
- બંગાળના ભાગલા રદ કર્યા.
 - સમ્રાટ જ્યોર્જ પાંચમાનું ભારતમાં આગમન.
 - રાજધાની નું કલકત્તાથી દિલ્લી સ્થળાંતર કર્યું.
15. લોર્ડ ચેમ્સફોર્ડ : ઇ.સ. ૧૯૧૬ થી ઇ.સ. ૧૯૨૧
- ભારતીય શાસન અધિનિયમ ૧૯૧૯ તેના સમયમાં દાખલ કરાવ્યો.
 - તેના સમયમાં જલિયાવાલા બાગ હત્યાકાંડ થયો હતો.

- c. રોલેટ એક્ટ, ખિલાફત આંદોલન અને અસહકારના આંદોલનો થયાં.
- d. વાણી સ્વાતંત્ર્યનો ધારો પસાર થયો.

16. લોર્ડ રીડીંગ : ઈ.સ. ૧૯૨૧ થી ઈ.સ. ૧૯૨૬

- a. એક માત્ર ચહુદી ગવર્નર જનરલ.
- b. પ્રિન્સ ઓફ વેલ્સનું ભારતમાં આગમન.
- c. કાકોરી ટ્રેનની લુંટ સર્જાઈ.

17. લોર્ડ ઈરવીન : ઈ.સ. ૧૯૨૬ થી ઈ.સ. ૧૯૩૧

- a. ૧૯૨૭ માં સાયમન કમિશનનું ભારતમાં આગમન.
- b. ૧૯૩૦ માં દાંડીક્રય થઈ.

18. લોર્ડ વેલિંગ્ટન : ઈ.સ. ૧૯૩૧ થી ઈ.સ. ૧૯૩૪

- a. ઈ.સ. ૧૯૩૧ માં ગાંધીજી અને બી.આર.આંબેડકરે પુના કરાર કર્યાં.

19. લોર્ડ લિનલિથગો : ઈ.સ. ૧૯૩૪ થી ઈ.સ. ૧૯૪૩

- a. ઈ.સ. ૧૯૩૫ માં પ્રાંતીય સ્વરાજની સ્થાપના થઈ.
- b. ઓગસ્ટ ઓફર ની જાહેરાત થઈ
- c. ઈ.સ. ૧૯૪૨ માં હિંદ છોડો આંદોલન અને કિપ્સ મિશનનું ભારતમાં આગમન થયું.

20. લોર્ડ વેવેલ : ઈ.સ. ૧૯૪૩ થી ઈ.સ. ૧૯૪૭

- a. વેવેલ યોજના અને શિમલા સંમેલન
- b. નૌસેના વિદ્રોહ કેબિનેટ મિશન
- c. વચગાળાની સરકાર
- d. એટલી ઈંગ્લેન્ડના વડાપ્રધાન બન્યા.

21. લોર્ડ માઉન્ટ બેટન : ઈ.સ. ૧૯૪૭ થી ઈ.સ. ૧૯૪૮

- a. બ્રિટીશ ભારતના અંતિમ વાઈસરોય
- b. સ્વતંત્ર ભારતના પ્રથમ બિન ભારતીય ગવર્નર જનરલ
- c. ભારતના ભાગલા અને પાકિસ્તાનનું નિર્માણ

22. ચક્રવર્તી રાજગોપાલાચારી :

- a. સ્વતંત્ર ભારતના પ્રથમ ભારતીય ગવર્નર જનરલ

સંકલન : કે.આર.કટરિયા